

BG

BG

BG

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 16.3.2011
COM(2011) 125 окончателен

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Премахване на несигурността, свързана с имуществения режим на
международните двойки**

{COM(2011) 126 окончателен}
{COM(2011) 127 окончателен}
{SEC(2011) 327 окончателен}
{SEC(2011) 328 окончателен}

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Премахване на несигурността, свързана с имуществения режим на международните двойки

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Създаването на европейско съдебно пространство има за основна цел предоставянето на правна сигурност на гражданите и улеснен достъп до правосъдие в ситуациите с трансграничен елемент, с които се сблъскват. За тази цел Европейският съюз прие редица инструменти.

При все това, както стана ясно от доклада за 2010 г. за гражданството на Съюза, представен от Комисията на 27 октомври 2010 г.¹, все още съществуват многобройни пречки за пълното упражняване на правата, предоставени от гражданството на Съюза, и по-специално правото на свободно движение. Между установените от Комисията пречки фигурира несигурността по отношение на вещните права на международните двойки, формирани от граждани на различни държави-членки или пребиваващи в държава-членка, различна от държавата им по произход.

От общо около 122 млн. брака в Съюза около 16 млн. (13 %) имат трансграничен елемент. През 2007 г. от сключените в Съюза 2,4 млн. брака 300 000 двойки попадат в тази категория. Такъв е случаят и на 140 000 (13 %) от произнесените 1 040 000 развода в ЕС през същата година. Освен това бяха разтрогнати 8 500 международни регистрирани партньорства заради раздяла на двойката и 1 266 заради смърт на единия от партньорите.

Поради съществуващите разлики между националните правни системи, международните двойки често се сблъскват с непредвидени и понякога неприятни последици в управлението на имуществото си.

При разпадането на един съюз поради развод, раздяла или смърт на единия партньор, двойката или преживелият партньор са изправени пред многобройни трудности, свързани по-конкретно с делбата на имуществото, придобито по време на съвместното им съжителство, както свидетелства следния пример:

Гръцко-унгарска двойка сключва брак в Гърция, където живее в продължение на три години. След това двойката решава да отиде да живее в Унгария. След две години, прекарани в Унгария, бракът се разтрогва. Според гръцкото право делбата на съпружеското имущество се подчинява на гръцкото право в приложение на стълкновителната норма (критерият за привръзка е обичайното общо местопребиваване на съпрузите в момента на сключване на брака). Според стълкновителната норма на унгарското право обаче делбата

---

¹ Доклад за 2010 г. за гражданството на Съюза: премахване на пречките за упражняване на правата на гражданите на ЕС, COM(2010) 603.

следва да се подчини на унгарското право (критерият за привръзка е обичайното общо местопребиваване на съпрузите в момента на развода).

Как да се определи кой съд е компетентен? Двойката е живяла в Гърция, но също и в Унгария. Кои съдилища трябва да бъдат сезирани за уреждане на въпросите, свързани с имуществения режим между съпрузите — гръцките или унгарските?

В този пример, ако унгарските съпруг смята, че унгарското право ще е по-благоприятно за него, тъй като ще защити по-добре интересите му, той ще побърза да внесе иск в унгарски съд. В такива случаи говорим за „надпревара в избора на съд“. Според действащите в момента правила по-добре информираният съпруг може съответно да започне съдебно производство и да постави другия съпруг в уязвимо положение.

Понастоящем приложимите правила в областта на имуществените отношение на международните двойки не позволяват да се предотврати тази ситуация и не предоставят необходимата правна сигурност за управлението и делбата на имуществото на двойката.

2. ПРАВНА РАМКА

Съюзът разработва политика, целяща да улесни живота на гражданите, и по-специално на международните двойки по отношение на трансграничните ситуации, в които могат да попаднат.

В тази връзка бяха приети различни инструменти в областта на международното частно право, и по-специално засягащи семейното право, като регламентът Брюксел IIa от 27 ноември 2003 г.² и регламентът Рим III, приет на 20 декември 2010 г.³.

Когато една международна двойка реши да се разведе или да се раздели, нормите на регламента Брюксел IIa позволяват на съпрузите да разберат кой съд ще е компетентен да разгледа развода им и как решението по него ще може да се придвижва от една държава-членка в друга и да бъде признато и изпълнено в държава-членка, различна от тази, в която е било постановено.

Регламентът Рим III цели да допълни тези правила, като предвижда възможността съпрузите да избират приложимото към производството им на развод право. Този регламент е резултат от процедурата на засилено сътрудничество⁴ в областта на приложимото към развода право, първа по своя род.

---

² Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000 (ОВ L 338, 23.12.2003 г.).

³ Регламент (ЕС) № 1259/2010 на Съвета от 20 декември 2010 г. относно осъществяването на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла (ОВ L 343, 29.12.2010 г., стр. 10).

⁴ 14 държави-членки участват в това засилено сътрудничество: Германия, Австрия, Белгия, България, Испания, Франция, Унгария, Италия, Латвия, Люксембург, Малта, Португалия, Румъния и Словения.

Тези инструменти предоставят повишена правна сигурност, предвидимост и гъвкавост на съпрузите в рамките на производството за развод и законна раздяла. Те също позволяват приложимото право и компетентният съд да бъдат определени въз основа на обективни критерии.

При все това тези инструменти не съдържат разпоредби, уреждащи въпросите на международното частно право по отношение на имуществените отношения на международните двойки.

Това е валидно и за предложението за регламент в областта на наследяването, което е в процес на обсъждане⁵. Това предложение цели да позволи на гражданите, пребиваващи в Европейския съюз, да организират предварително наследството си и да гарантира ефикасно правата на наследниците и на другите лица, свързани с починалия, както и на кредиторите на наследството. Въпросите, свързани с имуществените отношения в брака и регистрираното партньорство, обаче не са обхванати от предложението.

3. ИМУЩЕСТВЕНИ ОТНОШЕНИЯ: ЗАЩО ТРЯБВА ДА СЕ ДЕЙСТВА В НАСТОЯЩИЯ МОМЕНТ

В Стокхолмската програма — отворена и сигурна Европа в услуга и за защита на гражданите⁶ — Европейският съвет наскоро поиска да се разшири прилагането на принципа на взаимно признаване към области от важно значение за ежедневието на гражданите. Въпросите, свързани с имуществения режим между съпрузите и имуществените последици при раздялата на несклучили брак двойки, фигурират изрично между тези области⁷.

Освен това Европейският парламент⁸ подкрепи инициатива на Комисията в областта на имуществения режим между съпрузи, като в същото време подчерта, че приоритетите в областта на гражданското правосъдие трябва да задоволят изразените потребности на гражданите чрез опростяване на съдебните механизми и установяването на по-прости, по-ясни и по-достъпни производства.

Още през юли 2006 г. Комисията представи Зелена книга за уреждането на стълкновения на закони в областта на имуществения режим между съпрузи⁹, занимаваща се също със съдебната компетентност и взаимното признаване. Тази книга

---

⁵ Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решенията и автентичните актове в областта на наследяването и създаването на европейско удостоверение за наследство, COM(2009) 154.

⁶ ОВ С 115, 4.5.2010 г.

⁷ Тези въпроси бяха засегнати още през 1998 г. в Плана за действие от Виена (ОВ С 19, 23.1.1999 г.), както и две години по-късно в Програмата за взаимно признаване на решения в областта на гражданското и търговското право (ОВ С 12, 15.1.2001 г.)

⁸ Резолюция на Европейския парламент от 25 ноември 2009 г. относно Съобщение на Комисията до Европейския парламент и до Съвета — пространство на свобода, сигурност и правосъдие за гражданите — Стокхолмска програма и Резолюция на Европейския парламент от 23 ноември 2010 г. относно аспекти на Плана за действие за изпълнение на Стокхолмската програма, свързани с гражданското, търговското, семейното и международното частно право.

⁹ COM(2006) 400 — Зелена книга относно стълкновението на закони в областта на имуществения режим между съпрузи, занимаваща се по-специално с въпросите на съдебната компетентност и взаимното признаване {SEC(2006) 952}.

бе в основата на широко обществено допитване, чийто резултати потвърдиха необходимостта от наличието на европейски инструменти, както в областта на имуществения режим между съпрузи, така и по отношение на имуществените последици на регистрираните партньорства.

Комисията счита, че, за да отговори напълно на очакванията на гражданите, е настъпил моментът да се допълни съществуващата правна рамка, като се добавят разпоредби относно имуществените отношения. Ето защо и в съответствие с поетия в доклада за 2010 г. относно гражданството ангажимент тя представя предложения, целящи да предоставят ясни отговори на европейско равнище на въпросите, с които международните двойки се сблъскват в тези области.

4. ПОДХОД НА МЕЖДУНАРОДНОТО ЧАСТНО ПРАВО ЗА ГРАЖДАНИТЕ

Управлението на имуществото на съпрузите по време на съвместния им живот, включително по време на разтрогването на брака, се урежда по националното право на държавите-членки.

Материалното право, уреждащо имуществения режим между съпрузите, е различно в отделните държави-членки, въпреки че повечето от тях правят разлика между законовия имуществен режим между съпрузите и договорния режим. Законовият режим е този, който се прилага, когато съпрузите не са направили избор в полза на прилагането на други разпоредби. Когато съпрузите са направили избор, говорим за договорен имуществен режим между тях.

Имуществото, притежавано от съпрузите, ще бъде считано за принадлежащо или не на двамата съпрузи в зависимост от правилата на имуществения режим, които ще бъдат приложени. В режима на съпругеска имуществена общност част или цялото притежавано или придобито имущество от единия съпруг стават обща собственост и съответно принадлежат на двамата съпрузи, докато в режима на разделност имуществото принадлежи съответно на единия или другия съпруг. Тези общи принципи се прилагат различно в националните правни системи на държавите-членки.

Регистрираното партньорство засяга съжителството на две лица, които живеят на семейни начала, и чийто съюз е регистриран пред публичен орган в държавата им по местопребиваване. Става въпрос за правен институт създаден неотдавна и въведен до момента в законодателството на четиринадесет държави-членки¹⁰. Както брака, регистрираното партньорство води до последици върху имуществото на партньорите, които се уреждат по националното право. В тази област разликите между националните законодателства са дори още по-големи от тези, споменати във връзка с имуществения режим между съпрузи.

Както материалното право, така и националните норми на международното частно право, които се прилагат по отношение на вещните права на международните двойки, се различават съществено в държавите-членки. Тази ситуация не предоставя задоволителна правна сигурност на двойките, които са решили да се възползват от правото си на свободно движение.

---

¹⁰ Белгия, Дания, Германия, Финландия, Франция, Унгария, Ирландия, Люксембург, Австрия, Нидерландия, Чешка република, Обединеното кралство, Словения и Швеция.

Като се имат предвид тези разлики, на европейско равнище могат да бъдат очертани три подхода за предоставяне на необходимата юридическа сигурност на гражданите:

- На първо място може да се използва подходът, който вече съществува в практиката, за намиране на решения от държавите-членки в рамките на двустранни спогодби. Френско-германската спогодба от февруари 2010 г.¹¹ е пример за този подход. Подобни спогодби, дори когато са отворени за присъединяване и за други държави-членки (каквато е случаят с френско-германската спогодба), не могат да обхванат всички практически проблеми, които съществуват, и съответно да предоставят пълен отговор на европейско равнище.
- Друг подход би могъл да се състои в хармонизирането на материалното право в областта на имуществените последици на брака и регистрираните партньорства. Този подход обаче се изключва от Договорите, които не предоставят на Съюза компетентност в тези области, както всъщност и по отношение на формите на съюз, които са в основата на тези имуществени отношения, а именно брака и регистрираното партньорство.
- Третият подход, който се позволява от Договорите, се състои в приемането на европейско равнище на правила от международното частно право в областта на имуществените последици на брака и регистрираното партньорство.

Поради тази причина и както бе обявила в плана си за действие за изпълнение на Стокхолмската програма от 20 април 2010 г.¹², Комисията предлага следните инициативи:

- предложение за регламент на Съвета относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения по въпроси, свързани с имуществения режим между съпрузи;
- предложение за регламент на Съвета относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения в областта на имуществените последици на регистрираните партньорства.

Въпреки че тези две предложения са много сходни по форма и съдържание, Комисията смята, че е по-лесно да се отчетат специфичните особености на двата вида съюз с два отделни законодателни инструмента, отколкото само с един, който да ги обединява. В действителност бракът и регистрираното партньорство са два различни правни института в ЕС. Бракът е правен институт с дългогодишна история, който съществува във всички 27 държави-членки, докато регистрираното партньорство е по-скорошен правен институт, познат само в 14 държави-членки, както бе споменато по-горе. Съответно някои от предложените правни решения неизбежно се различават за тези институти.

Освен това, тъй като в зависимост от държавата-членка бракът и регистрираното партньорство могат да бъдат както разнополови, така и еднополови, двете предложения

---

¹¹ Двустранна спогодба между Германия и Франция за създаване на избран брачен имуществен режим по отношение на законовия режим на общност, подписана през февруари 2010 г.

¹² COM(2010) 171 окончателен.

са неутрални по отношение на пола¹³. Като се има предвид, че общата им цел е да се предоставят ясни правни решения на проблемите, които международните двойки срещат в областта, представянето на два различни инструмента ще направи приложимите за всеки институт правила по-лесно разбираеми и ясни за гражданите и професионалистите.

Като се имат предвид тесните връзки помежду им, двете предложения се приемат едновременно и под формата на пакет, за да се подчертае решимостта на Комисията да улесни ежедневието на международните двойки, независимо от това дали са сключили брак или регистрирано партньорство. Комисията приканва Съвета да следва този общ подход.

Двете предложения нямат отражение от данъчна гледна точка и не водят до изменения в националното законодателство на държавите-членки в областта на данъчното облагане.

5. ЗАЧИТАНЕ НА ОСНОВНИТЕ ПРАВА

В съответствие със Стратегията на Съюза за ефективно прилагане на Хартата на основните права от Европейския съюз¹⁴ Комисията се увери, че двете предложения зачитат правата, изложени в Хартата.

Предложенията не засягат правото на неприкосновеност на личния и семейния живот и правото на встъпване в брак и на създаване на семейство в съответствие с националните закони, които права са установени съответно в членове 7 и 9 от Хартата.

Утвърждава се правото на собственост, установено в член 17 от Хартата. Възможността да бъде предвидено кое право ще се прилага към цялото имущество на двойката ще позволи на съпрузите и на партньорите да се възползват по-ефективно от правото си на собственост.

Комисията също се увери, че член 21, забраняващ всяка форма на дискриминация, е взет под внимание, и за тази цел особено внимава двата предложени текста да са неутрални по отношение на пола. Следователно тя не извършва разграничение въз основа на сексуалната ориентация.

Накрая, предложените разпоредби подобряват достъпа на гражданите до правосъдие в Съюза, особено за брачните двойки и регистрираните партньорства. Те улесняват прилагането на член 47 от Хартата на основните права, който гарантира правото на ефективни правни средства на защита и правото на достъп до безпристрастен съд. Тъй като предвижда обективни критерии за установяване на компетентния съд, предложението ще предотврати паралелните производства, както и прибързаното подаване на искова молба от по-активната страна.

---

¹³ Например еднополов брак, допустим по португалското право, ще се приравни на разнополов брак по смисъла на предложението относно имуществения режим между съпрузи. Същевременно, регистрираното партньорство във Франция може да е между лица от един и същи или различен пол, като и двата типа партньорство се обхващат от предложението относно имуществените последици на регистрираните партньорства.

¹⁴ Съобщение от Комисията СОМ(2010) 573, 19.10.2010 г.

6. СЪДЪРЖАНИЕ НА ПРЕДЛОЖЕНИЯТА

Предложенията на Комисията целят да отговорят на следните въпроси:

- Кой съд е компетентен да разгледа делбата на съпружеското имущество или имуществените последици на партньорството?
- Кое право се прилага по отношение на тази делба?
- Решението на съда или на друг компетентен орган на дадена държава-членка лесно ли се признава и изпълнява в друга държава-членка?

6.1. Определяне на компетентния съд: централизиране на производствата и съгласуваност със съществуващото законодателство

Предложенията за регламенти определят съда, който ще бъде компетентен да се произнесе относно делбата на съпружеското имущество или имуществените последици на регистрираното партньорство. Комисията предлага различните производства да бъдат централизирани в един съд: производството за развод, за законна раздяла и производството за делба на съпружеското имущество.

Освен това се търси съгласуваност с европейските норми за компетентност на съдилищата, които са вече в сила или са предложени в други законодателни инструменти на Съюза.

В случай на производство за развод или законна раздяла, съдилищата, компетентни да разгледат делото съгласно цитирания вече регламент Брюксел IIa, ще бъдат компетентни и за уреждане на делбата на съпружеското имущество, породена от развода или раздялата.

По същия начин, в случай на смърт на единия от съпрузите или партньорите, съдът, компетентен за наследяването¹⁵, ще бъде компетентен и за въпросите, свързани с имуществения режим между съпрузите и имуществените последици на партньорствата.

Това съединяване на производствата пред един съд ще представлява сериозна икономия на средства, която може да възлезе на около 2 000—3 000 EUR на производство. Това решение ще премахне необходимостта гражданите да трябва да сезират няколко съдилища в зависимост от материята, например делба на наследството или делба на имуществото в случай на прекратяване на регистрираното партньорство след смъртта на единия от партньорите.

6.2. Определяне на приложимото право: възможност за избор на съпрузите

За брака и за регистрираното партньорство се предлагат два различни подхода в зависимост от характерните особености на двата правни института.

На съпрузите се дава възможност за избор на приложимото право. Този избор обаче е ограничен, за да се избегне възможността съпрузите да изберат приложимо право, с което бракът им няма връзка. Правото, което могат да изберат, е това на общото

---

¹⁵ Според бъдещия инструмент, по който в момента се водят преговори.

обичайно местопребиваване или на гражданството. Ако няма направен избор за приложимо право, предложението предвижда списък с обективни критерии за привръзка, които позволяват приложимото право да бъде определено.

Тези решения ще позволят да се вземе предвид движението на гражданите и да се зачете автономията на волята на съпрузите, като същевременно се предостави правна сигурност на всеки съпруг. Ако съпрузите сменят обичайното си местопребиваване от една в друга държава-членка, те ще могат без проблеми да сменят приложимото към имуществения им режим право. Този подход е възприет и в приетия неотдавна регламент Рим III относно приложимото право спрямо развода и законната раздяла.

Подобна автономия не се предлага за регистрираното партньорство. Приложимото право по отношение на имуществените последици на партньорството е точно определено в предложението. Става въпрос за правото на държавата, в която партньорството е регистрирано. Като се има предвид, че регистрираното партньорство е правен институт, който не е познат във всички държави-членки, и че съществуват големи различия между законодателствата на държавите-членки, които са въвели този правен институт в правните си системи, предложението препраща към правото на държавата, в която е регистрирано партньорството.

Предимството на това правило е, че въвежда по-голяма прозрачност в определянето на приложимото право за двойки с регистрирано партньорство и предвиждането на възможните имуществени последици в случай на раздяла.

В по-общ план Комисията ще предостави на разположение на обществеността информацията относно законодателствата и националните производства, както за имуществения режим между съпрузи, така и за имуществените последици на регистрираните партньорства. Това ще бъде направено с подходящи средства, и по-конкретно чрез уебсайта на Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела. Същото ще бъде направено и с националните разпоредби, отнасящи се до противопоставимостта на трети лица.

6.3. Признаване и изпълнение на решения: бързо движение и изпълнение на решенията в Съюза

Разпоредбите, предложени във връзка с признаването и изпълнението на решенията и актовете, са сходни с тези, представени в предложението за регламент относно наследяването¹⁶. От своя страна те са съгласувани със съществуващите норми в гражданското и търговското право¹⁷.

Тези разпоредби целят да осигурят свободното движение на решенията в Европейския съюз и ефективното им изпълнение, тъй като в момента всяка държава-членка прилага собствените си национални правила за признаването и изпълнението на решения, постановени в тази област.

---

¹⁶ Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решенията и автентичните актове в областта на наследяването и създаването на европейско удостоверение за наследство, COM(2009) 154.

¹⁷ Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 16.1.2001 г., стр. 1). Предложение за преработване на регламента Брюксел I бе прието на 14 декември 2010 г., COM(2010) 748.

Предложенията представляват първите предложени на европейско равнище мерки в областта на имуществените отношения на международните двойки. Те обхваща област от семейното право. В съответствие с Договора за функционирането на Европейския съюз решения за мерки, които засягат аспекти на семейното право, се вземат с единодушие от Съвета. Съответно Комисията сметна за уместно да запази контрола върху решенията в тази област в държавата-членка, в която се иска признаването и изпълнението. Вследствие на това решенията, постановени в дадена държава-членка, ще бъдат признати въз основа на производство по екзекватура пред съда на държавата-членка, в която се иска изпълнението. Става въпрос за производство, което може да бъде обобщено като официална проверка на документите, представени от ищеца, като това, което съществува днес в областта на гражданското и търговското право.

Тези нови разпоредби представляват значителен напредък в сравнение със ситуацията днес, при която всяка държава-членка прилага собствените си процесуални правила и основания за отказ на изпълнение на чуждите решения, в резултат на което движението на съдебните решения в тази област се оказва силно затруднено.

На по-късен етап и в светлината на оценката на изпълнението на предложените мерки и на аналогичните разпоредби от гореспоменатия регламент Брюксел Па, Комисията ще проучи дали може да се въведе по-опростена и автоматична процедура.

7. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Двата регламента, предложени от Комисията, имат за цел да опростят ежедневието на гражданите в често трудни моменти от живота им. По този начин те отговарят на поетите от Комисията ангажменти в доклада за европейското гражданство.

Предложенията ще предоставят по-голяма правна сигурност на международните двойки, независимо от това дали са сключили брак или са регистрирали своето партньорство. При разпадането на един съюз, те ще позволят да се определи приложимото право към делбата на имуществото и компетентния съд. Свободното движение на решенията също ще бъде осигурено посредством автоматичното им признаване в целия Съюз, а изпълнението им ще бъде подчинено на единна и опростена процедура.

Двете предложения, заедно с вече съществуващите правни инструменти и тези в процес на преговаряне, допълват настоящата правна рамка и осигуряват необходимата съгласуваност в областта на съдебното сътрудничество по гражданскоправни въпроси, и по-конкретно в областта на семейното право. Както останалите мерки, взети в тази област, те не засягат материалното право на държавите-членки в областта на имуществения режим между съпрузи и имуществените последици на регистрираните партньорства. В съответствие с Договорите материалното право остава подвластно на компетентността на държавите-членки.